

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 26.2.2020
COM(2020) 100 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ενισχυμένη εποπτεία – επικαιροποίηση – Ελλάδα, Φεβρουάριος 2020

{SWD(2020) 45 final}

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Οι οικονομικές εξελίξεις και πολιτικές στην Ελλάδα παρακολουθούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής και στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 472/2013 ⁽¹⁾. Με την εφαρμογή της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα⁽²⁾ αναγνωρίζεται το γεγονός ότι, μεσοπρόθεσμα, η Ελλάδα χρειάζεται να συνεχίσει να θεσπίζει μέτρα προς αντιμετώπιση πηγών ή πιθανών πηγών οικονομικών και χρηματοοικονομικών δυσκολιών της, εφαρμόζοντας παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η ενισχυμένη εποπτεία παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την παρακολούθηση των οικονομικών εξελίξεων και τη συνέχιση της εφαρμογής πολιτικών που απαιτούνται για τη διασφάλιση βιώσιμης οικονομικής ανάκαμψης. Επιτρέπει την τακτική αξιολόγηση των πρόσφατων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων στην Ελλάδα, καθώς και την παρακολούθηση των όρων χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους και επικαιροποιήσεις της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους. Η ενισχυμένη εποπτεία αποτελεί επίσης το πλαίσιο

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα, ΕΕ L 140 της 27.5.2013, σ. 1.

⁽²⁾ Εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2018/1192 της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 2018, σχετικά με την ενεργοποίηση της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα (ΕΕ L 211 της 22.8.2018, σ. 1), εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2019/338 της Επιτροπής, της 20ής Φεβρουαρίου 2019, σχετικά με την παράταση της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα (ΕΕ L 60 της 28.2.2019, σ. 17), εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2019/1287 της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 2019, σχετικά με την παράταση της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα (ΕΕ L 202 της 31.7.2019, σ. 110), εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2020/901 της Επιτροπής, της 19ης Φεβρουαρίου 2020.

για την αξιολόγηση της γενικής δέσμευσης που ανέλαβε η Ελλάδα έναντι της Ευρωομάδας, που συνεδρίασε στις 22 Ιουνίου 2018, να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, καθώς και να εξασφαλίσει ότι διασφαλίζονται οι στόχοι των σημαντικών μεταρρυθμίσεων που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής. Στο πλαίσιο αυτό, με την ενισχυμένη εποπτεία παρακολουθείται η υλοποίηση των ειδικών δεσμεύσεων για την ολοκλήρωση των βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησαν στο πλαίσιο του προγράμματος σε έξι κύριους τομείς με συμφωνηθείσες προθεσμίες έως τα μέσα του 2022, και συγκεκριμένα: i) δημοσιονομικές και δημοσιονομικές-διαρθρωτικές πολιτικές, ii) κοινωνική πρόνοια, iii) χρηματοπιστωτική σταθερότητα, iv) αγορές εργασίας και προϊόντων, v) ιδιωτικοποιήσεις και vi) εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης ⁽³⁾. Δέκα συγκεκριμένες δεσμεύσεις έχουν προθεσμία έως τα τέλη του 2019 και η πρόοδός τους αξιολογείται στην παρούσα έκθεση. Παράλληλα παρακολουθούνται και επακόλουθες δράσεις που αφορούν προηγούμενες δεσμεύσεις.

Η παρούσα έκθεση είναι η πέμπτη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα. Δημοσιοποιείται συγχρόνως με την έκθεση χώρας του 2020 για την Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η παρούσα έκθεση βασίζεται στα πορίσματα αποστολής που πραγματοποίησε η Επιτροπή στην Αθήνα, μεταξύ 22 και 24 Ιανουαρίου 2020, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ⁽⁴⁾. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμμετείχε στο πλαίσιο του κύκλου μεταπρογραμματικής παρακολούθησης, ενώ ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας συμμετείχε στο πλαίσιο του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και σύμφωνα με το μνημόνιο συνεννόησης, της 27ης Απριλίου 2018, για τις σχέσεις εργασίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ

Η παρούσα έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των ειδικών μεταρρυθμιστικών δεσμεύσεών της για τα τέλη του 2019. Τα συμπληρωματικά μέτρα που εφαρμόζονται ή εξαγγέλλονται από την κυβέρνηση αναμένεται να επιτρέψουν την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους για την έκτη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας που έχει προγραμματιστεί τον Μάιο του 2020. Τούτο απαιτεί διαρκείς προσπάθειες από μέρους των ελληνικών αρχών, ιδίως στον χρηματοπιστωτικό τομέα, όπου χρειάζεται να αναληφθεί σημαντική περαιτέρω δράση.

- Οι δέκα ειδικές δεσμεύσεις έως τα τέλη του 2019 περιλαμβάνουν σημαντικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού δημόσιου τομέα, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κοινωνικής πολιτικής, την προώθηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και την περαιτέρω βελτίωση της

⁽³⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf.

⁽⁴⁾ Μέλη του προσωπικού της ΕΚΤ συμμετείχαν στην αποστολή ελέγχου σύμφωνα με τις αρμοδιότητες της ΕΚΤ και, ως εκ τούτου, παρείχαν εμπειρογνωσία σχετικά με τις πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα και μακροοικονομικά κρίσιμα ζητήματα, όπως τους πρωταρχικούς δημοσιονομικούς στόχους και τις ανάγκες βιωσιμότητας και χρηματοδότησης. Της αποστολής ελέγχου προηγήθηκε τεχνική αποστολή από τις 13 έως τις 21 Ιανουαρίου 2020.

ποιότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Οι αρχές έχουν ολοκληρώσει ή πρόκειται να ολοκληρώσουν σύντομα ορισμένες από τις βασικές δεσμεύσεις, συμπεριλαμβανομένων των μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της δυναμικότητας της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων ή των ψηφιακών οργανογραμμάτων για τον δημόσιο τομέα, οι οποίες αποτελούν μέρος της στρατηγικής διαχείρισης ανθρώπινων πόρων. Τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης άλλων βασικών ειδικών δεσμεύσεων προσαρμόστηκαν λόγω της πολυπλοκότητας των έργων ή λόγω καθυστερήσεων που είναι απότοκα του παρελθόντος. Τούτο συνέβη, για παράδειγμα, όσον αφορά τη σταδιακή εφαρμογή του πυλώνα της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης, που αποσκοπεί στην προώθηση της μακροπρόθεσμης και βιώσιμης αύξησης της απασχόλησης ή το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, παρά τη δυναμική που διατηρήθηκε μετά την τελευταία έκθεση. Πλήρης επισκόπηση παρέχεται στο παράρτημα. Οι αρχές ενθαρρύνονται να υποβάλουν συμπληρωματικά μέτρα για να εξασφαλίσουν ικανοποιητική πρόοδο στις μεταρρυθμίσεις για τις οποίες προσαρμόστηκαν τα χρονοδιαγράμματα, όπως π.χ. στους τομείς της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών ή της κανονιστικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων.

- Όσον αφορά τις διαρκείς δεσμεύσεις, η εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας βρίσκεται σε εξέλιξη και σημειώνεται πρόοδος σε ορισμένες συναλλαγές του Σχεδίου Αξιοποίησης των Περιουσιακών Στοιχείων, ενώ η εφαρμογή του σχεδίου εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων οφειλών και η είσπραξη των ανακτήσεων στον τομέα της φροντίδας υγείας να επιταχυνθούν. Όσον αφορά τις δεσμεύσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, εξακολουθεί να σημειώνεται κάποια πρόοδος στις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για την εκκαθάριση του αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη να δοθεί μεγάλη προτεραιότητα σε ορισμένες σημαντικές δράσεις οι οποίες θα πρέπει να επιταχυνθούν. Ειδικότερα, η εκκαθάριση των συσσωρευμένων υποθέσεων αφερεγγυότητας νοικοκυριών καθυστερεί και η πρόοδος όσον αφορά την αντιμετώπιση των εμποδίων στην επιτυχή έκβαση ηλεκτρονικών δημοπρασιών παραμένει περιορισμένη.
- Οι αρχές σημειώνουν ταυτόχρονα πρόοδο όσον αφορά τις δεσμεύσεις τους για τα μέσα του 2020, η οποία θα αξιολογηθεί στο δεύτερο εξάμηνο του έτους. Οι αρχές αναλαμβάνουν προσπάθειες σε στενή συνεργασία με τα θεσμικά όργανα και λαμβάνουν μέτρα πέραν των δεσμεύσεων στο πλαίσιο της Ευρωμάδας, ως τμήμα ενός ευρύτερου προγράμματος μεταρρυθμίσεων που εφαρμόζουν, για παράδειγμα στον τομέα της καλής νομοθέτησης, της ψηφιακής διακυβέρνησης και της εκπαίδευσης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η οικονομική ανάκαμψη συνεχίστηκε το 2019 και αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω.

Η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να φθάσει το 2,2 % για το 2019, πολύ πάνω από τη μέση τιμή του 1,2 % της ζώνης του ευρώ, κυρίως λόγω των υψηλών εξαγωγικών επιδόσεων. Η καλή τουριστική περίοδος ενίσχυσε τις εξαγωγές υπηρεσιών, αλλά και οι εξαγωγές αγαθών επέδειξαν ανθεκτικότητα παρά τη χαμηλότερη ανάπτυξη στη ζώνη του ευρώ. Η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να αυξηθεί στο 2,4 % το 2020, με την εγχώρια ζήτηση να κερδίζει έδαφος, υποστηριζόμενη από θετικές προσδοκίες και τη φιλοαναπτυξιακή μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης που έχει ενσωματωθεί στον προϋπολογισμό του 2020. Η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας αναμένεται να συνεχιστεί και η ανεργία να μειωθεί στο

15,2 % το 2020, ο δε πληθωρισμός προβλέπεται να παραμείνει συγκρατημένος στο άμεσο μέλλον.

Οι προοπτικές εξακολουθούν να υπόκεινται σε κινδύνους τόσο ανοδικούς όσο και καθοδικούς. Οι πρόσφατες στατιστικές αναθεωρήσεις και οι δείκτες που αποτυπώνουν τις προσδοκίες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών υποδεικνύουν ανοδικούς κινδύνους για το 2019 και το 2020. Η πρόβλεψη εξακολουθεί να είναι επιφυλακτική όσον αφορά τη συμβολή του εξωτερικού τομέα στην ανάπτυξη το 2020, λαμβάνοντας επίσης υπόψη το βραδέως αυξανόμενο κόστος εργασίας ανά μονάδα στην Ελλάδα. Πάντως οι αυξήσεις που παρατηρήθηκαν στα μερίδια εξαγωγικών αγορών της Ελλάδας το 2019 και νωρίτερα θα μπορούσαν να αποδειχθούν πιο ανθεκτικές, ιδίως εάν συνδυάζονταν με αύξηση της παραγωγικότητας. Οι καθοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται κυρίως με την αβέβαιη γεωπολιτική κατάσταση και τις διαρκείς πολιτικές εντάσεις στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και με την υστερούσα εκτέλεση προγραμματισθέντων έργων δημοσίων επενδύσεων και με τις επιπτώσεις των εν λόγω έργων στην εγχώρια ζήτηση. Η πρόβλεψη εξαρτάται από τη διατήρηση της μεταρρυθμιστικής πορείας που έχει συμφωνηθεί στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας. Ειδικότερα, η παροχή χρηματοδότησης για επενδύσεις μέσω του τραπεζικού τομέα θα εξαρτηθεί από την ταχεία εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, που αποσκοπούν στη στήριξη της ικανότητας διαμεσολάβησης των τραπεζών.

Με βάση τα προκαταρκτικά στοιχεία για το 2019, η Ελλάδα αναμένεται να υπερκαλύψει τον στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 3,5 % του ΑΕΠ, υπερβαίνοντας τους δημοσιονομικούς στόχους για πέμπτη συνεχή χρονιά. Το πρωτογενές πλεόνασμα αναμένεται να ανέλθει περίπου στο 4 % το 2019, αφού ληφθούν υπόψη το «κοινωνικό μέρισμα», ύψους 186 εκατ. EUR που διανεμήθηκε στα ευάλωτα νοικοκυριά και η εκκαθάριση μιας εκκρεμούς υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας, ύψους 200 εκατ. EUR, στο τέλος του έτους. Τούτο αντιστοιχεί σε ονομαστικό πλεόνασμα 1,6 % του ΑΕΠ έναντι ελλείμματος 0,8 % του ΑΕΠ που είχε προβλεφθεί για τη ζώνη του ευρώ. Προ πληρωμών στο τέλος του έτους, η υπερκάλυψη έναντι του προβλεπομένου, στην προηγούμενη έκθεση, ισοζυγίου της τάξης του 3,8 % του ΑΕΠ θα ανέλθει σε περίπου 4,2 % του ΑΕΠ. Η διαφορά μπορεί να αποδοθεί κυρίως στα υψηλότερα από το αναμενόμενο έσοδα από κοινωνικές εισφορές και φόρους και στην υστέρηση εκτέλεσης της καταναλωτικής δαπάνης. Μέρος της είσπραξης υψηλότερων εσόδων οφειλόταν σε έκτακτους παράγοντες.

Παρά τον εν πολλοίς ουδέτερο αντίκτυπό τους στο ισοζύγιο, οι επενδύσεις της γενικής κυβέρνησης ήταν κατά 1,1 % του ΑΕΠ χαμηλότερες από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Για να αντιμετωπιστεί η κατ' επανάληψη παρατηρούμενη ελλιπής απορρόφηση στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων, οι αρχές έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν σχέδιο δράσης ώστε να βελτιωθεί η παρακολούθηση του. Το σχέδιο δράσης βρίσκεται επί του παρόντος σε καλό δρόμο, ενώ τα αποτελέσματα του αναμένονται έως τα τέλη του 2021. Τα σχέδια για τη θέσπιση μηχανισμού προετοιμασίας έργων βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο, αλλά αναμένεται να συμβάλουν σε πιο στοχευμένη και αυξημένη εκτέλεση του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων. Η υστέρηση εκτέλεσης του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων προκαλεί αυξανόμενη ανησυχία και στο πλαίσιο των τεχνικών εργασιών για την πιθανή χρήση ποσών ισοδύναμου εισοδήματος SMP-ANFA για επενδύσεις που έχουν συμφωνηθεί (βλ. και κατωτέρω).

Οι αρχές άρχισαν να εκτελούν τον προϋπολογισμό του 2020, ο οποίος αξιολογήθηκε ως σύμφωνος με τον δημοσιονομικό στόχο του 3,5 % του ΑΕΠ στην προηγούμενη έκθεση, και αναμένουν ότι την άνοιξη θα προκύψουν δημοσιονομικά περιθώρια για τη χρηματοδότηση πρόσθετων μέτρων. Η κυβέρνηση στοχεύει στην περαιτέρω μείωση του

φόρου ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ), διευρύνοντας παράλληλα τη φορολογική του βάση, και στη μείωση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Προς τον σκοπό αυτό, η σταδιακή μείωση του φόρου εισοδήματος εταιρειών στο 20 %, που ανακοινώθηκε τον Ιούλιο του 2019, κινδυνεύει να αναβληθεί. Η αξιολόγηση των μέτρων αυτών θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της προετοιμασίας της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής, που αναμένεται τον Μάιο του 2020, μαζί με την επαναξιολόγηση ορισμένων ήσσονος σημασίας δημοσιονομικών μέτρων που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του 2020. Η μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική στρατηγική αναμένεται επίσης να αντικατοπτρίζει την επικείμενη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, η οποία επί του παρόντος σχεδιάζεται με δημοσιονομικά ουδέτερο τρόπο, ώστε να ληφθεί υπόψη η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας του 2019, καθώς και το κόστος εκκαθάρισης του αποθέματος των κρατικών εγγυήσεων που έχουν καταπέσει για τραπεζικά δάνεια, ύψους 1,1 % του ΑΕΠ εντός πέντε ετών.

Δεδομένων των επιταχυνόμενων μεταναστευτικών ροών, οι αρχές επεσήμαναν ότι ο τρέχων συντελεστής προσαρμογής για τη μετανάστευση δεν αποτυπώνει πλήρως το συνολικό κόστος της μεταναστευτικής κρίσης ⁽⁵⁾. Ο συμφωνηθείς συντελεστής προσαρμογής για τη μετανάστευση επιτρέπει την αφαίρεση δαπανών που σχετίζονται με τη μετανάστευση, ύψους το πολύ μέχρι 0,2 % του ΑΕΠ (μετά την αφαίρεση κονδυλίων της ΕΕ), από το πρωτογενές ισοζύγιο, αλλά, με βάση την τρέχουσα μεθοδολογία, τα πραγματικά ποσά που αφαιρούνται από το πρωτογενές ισοζύγιο είναι σταθερά κάτω από αυτό το επίπεδο. Οι ελληνικές αρχές και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν αρχίσει να αξιολογούν ό,τι εμποδίζει τις αρχές να υπολογίζουν το συνολικό κόστος στον εν λόγω συντελεστή προσαρμογής, τα δε πορίσματά τους θα υποβληθούν με την επόμενη έκθεση.

Συνολικά οι δημοσιονομικές και οικονομικές προοπτικές της Ελλάδας έχουν βελτιωθεί. Οι συνεχιζόμενες σταθερές δημοσιονομικές επιδόσεις και το πρόγραμμα φιλοαναπτυξιακής πολιτικής έχουν αντίκτυπο στο οικονομικό κλίμα, καθώς οι δείκτες εμπιστοσύνης προσεγγίζουν τα προ κρίσης επίπεδα. Η Ελλάδα κατάφερε να επανενταχθεί στις αγορές κρατικών ομολόγων, επιτυγχάνοντας ιστορικά χαμηλές αποδόσεις. Το τελευταίο έτος μειώθηκαν σημαντικά οι διαφορές απόδοσης, ενώ οι βελτιωμένες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας οδήγησαν σε σταδιακή αναβάθμιση της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Η τήρηση των μεταρρυθμιστικών δεσμεύσεων θα είναι καίριας σημασίας για τη στήριξη των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προοπτικών ανάπτυξης.

Παρά τις θετικές προοπτικές, τα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δημοσιονομικούς κινδύνους, οι οποίοι είναι δύσκολο να εκφραστούν ποσοτικά στο παρόν στάδιο. Πρώτον, παρά την πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας σχετικά με τις προηγούμενες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, εξακολουθούν να εκκρεμούν πολλές υποθέσεις διεκδίκησης αναδρομικών πληρωμών σε συνταξιούχους, οι οποίες θα εκδικαστούν από το Συμβούλιο της Επικρατείας με «πρότυπη δίκη» που θα εξασφαλίζει εναρμονισμένη προσέγγιση από όλα τα δικαστήρια. Ένας επιπλέον δημοσιονομικός κίνδυνος προκύπτει από τη δικαστική αντιδικία της «Αττικός Ήλιος», εταιρείας που δραστηριοποιείται στον κλάδο του τουρισμού και της φιλοξενίας, κατά της Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου. Επί του παρόντος η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον του Εφετείου

⁽⁵⁾ Ο ορισμός του τρέχοντος συντελεστή προσαρμογής για τη μετανάστευση περιέχεται στη γνώμη της Επιτροπής σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος της Ελλάδας, SWD (2018) 516, υποσημείωση 5.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/c_2018_8016_el_en.pdf

Αθηνών. Πρόσθετες δημοσιονομικές πιέσεις ενδέχεται να προκληθούν από τις προγραμματισμένες ρυθμίσεις για το ιδιωτικό επικουρικό ταμείο συντάξεων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας (ιδιωτική εμπορική τράπεζα). Ο δημοσιονομικός αντίκτυπος θα εξαρτηθεί από τον χρόνο της στατιστικής καταγραφής της μεταβίβασης των συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων προς τη γενική κυβέρνηση, καθώς και από τις αποφάσεις σχετικά με δύο εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις που αφορούν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (το κράτος, την τράπεζα και τους συνταξιούχους).

Έχουν αρχίσει τεχνικές συζητήσεις σχετικά με την πιθανή χρήση ποσών ισοδύναμου εισοδήματος SMP-ANFA για τη μείωση των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών ή για άλλες επενδύσεις που έχουν συμφωνηθεί. Σε συνέχεια της αντίστοιχης εντολής πουδόθηκε από την Ευρωομάδα στα τέλη Δεκεμβρίου 2019 ⁽⁶⁾, οι αρχές κοινοποίησαν τις αρχικές εκτιμήσεις τους όσον αφορά τη χρήση ποσών ισοδύναμου εισοδήματος SMP-ANFA και τις επιπτώσεις στο διαρθρωτικό ισοζύγιο, κατά τη διάρκεια της αποστολής ενισχυμένης εποπτείας. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα συνεργάζονται με τις αρχές σε τεχνικό επίπεδο, με σκοπό την υποβολή εκθέσεων στην Ευρωομάδα τον Ιούνιο του 2020. Επικρατεί η αντίληψη ότι οι επενδύσεις θα είναι ευνοϊκές για την ανάπτυξη. Οι αρχές πρότειναν επίσης να εξεταστεί η θέσπιση μηχανισμού δημοσιονομικής εξομάλυνσης που θα λαμβάνει υπόψη, κατά το επόμενο έτος, την προηγούμενη υπερακόντιση των στόχων για το πρωτογενές πλεόνασμα, καθώς και η μείωση του στόχου για το πρωτογενές πλεόνασμα έως το 2022. Κάθε πρόταση που τροποποιεί τη συμφωνία που επιτεύχθηκε με τους Ευρωπαίους εταίρους τον Ιούνιο του 2018 θα πρέπει να συζητηθεί στην Ευρωομάδα και να λάβει υπόψη τη συμμόρφωση με το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ και τη βιωσιμότητα του χρέους.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕΣΩ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η Ελλάδα ενίσχυσε την παρουσία της στην αγορά κρατικών ομολόγων με έκδοση νέων ομολόγων τον Ιανουάριο του 2020. Συγκεκριμένα, στο τέλος Ιανουαρίου εκδόθηκε 15ετές ομόλογο για 2,5 δισ. EUR. Εν μέσω έντονου ενδιαφέροντος εκ μέρους των επενδυτών, το βιβλίο προσφορών έκλεισε τελικά με προσφορές που άγγιζαν τα 19 δισ. EUR, ενώ η επιτευχθείσα απόδοση, 1,9 %, ήταν χαμηλότερη από την αναμενόμενη. Περίπου το 84 % των ομολόγων της δημοπρασίας πωλήθηκαν σε αλλοδαπούς επενδυτές, κυρίως επενδυτές με πραγματικό χρήμα. Ήταν η πρώτη φορά που η Ελλάδα εξέδωσε ομόλογο τόσο μακράς διάρκειας σε ανοικτή δημοπρασία από την έναρξη της κρίσης, αλλά και η πρώτη φορά που εξέδωσε ομόλογο που λήγει μετά το τέλος της τρέχουσας περιόδου αναβολής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, δηλαδή μετά το 2032. Τούτο δείχνει ότι οι επενδυτές βλέπουν περιορισμένο κίνδυνο αναχρηματοδότησης και σε αυτόν τον χρονικό ορίζοντα. Βάσει της χρηματοδοτικής στρατηγικής, το τρέχον έτος μπορούν να αναμένονται και άλλες εκδόσεις ομολόγων, οι οποίες θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν περαιτέρω πρόωρες αποπληρωμές χρεών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Οι διαφορές απόδοσης των κρατικών ομολόγων έχουν μειωθεί κι άλλο: οι διαφορές των δεκαετών ομολόγων έναντι των αντίστοιχων γερμανικών έφτασαν σε επίπεδο 140 μονάδων βάσης τον Φεβρουάριο, ενώ η κατάταξη της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας βελτιώθηκε

⁽⁶⁾ Η Ευρωομάδα έδωσε εντολή στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να ξεκινήσουν τεχνικές εργασίες σχετικά με την πιθανή χρήση ποσών ισοδύναμου εισοδήματος ANFA και SMP για τη μείωση των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών ή για τη χρηματοδότηση επενδύσεων οι οποίες συμφωνούνται από κοινού, βάσει των συμφωνημένων δημοσιονομικών στόχων και της δήλωσης της Ευρωομάδας του Ιουνίου 2018. Δήλωση της Ευρωομάδας για την Ελλάδα της 4ης Δεκεμβρίου 2019: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/04/eurogroup-statement-on-greece-of-4-december-2019/>.

περαιτέρω. Η Ελλάδα εξακολουθεί να διατηρεί σημαντικό ταμειακό απόθεμα ασφαλείας: τα ταμειακά της διαθέσιμα εκτιμήθηκαν σε περίπου 23,5 δισ. EUR στα τέλη του 2019, ποσό που επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησης δύο και πλέον ετών, εφόσον επιτευχθούν οι στόχοι πρωτογενούς ισοζυγίου.

Πραγματοποιήθηκε ακολουθιακή επικαιροποίηση της ανάλυσης βιωσιμότητας του χρέους. Από την επικαιροποίηση των μακροοικονομικών παραδοχών και των πρόσφατων στοιχείων για την έκδοση ομολόγων προκύπτει ότι το χρέος θα παραμείνει σε πτωτική τροχιά (με εξαίρεση μία μεταβολή λόγω κεφαλαιοποίησης των αναβαλλόμενων πληρωμών τόκων το 2033), διατηρούμενο, ωστόσο, σε ποσοστό πάνω από το 100 % του ΑΕΠ έως το 2040. Από ένα δεύτερο σενάριο, με πρόσθετη επικαιροποίηση των επιτοκίων σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο, προκύπτει ότι το χρέος θα παραμείνει πάνω από το 100 % του ΑΕΠ έως το 2039. Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες της Ελλάδας ανέρχονται σε περίπου 13,5 % του ΑΕΠ στο πρώτο σενάριο και στο 12 % του ΑΕΠ στο δεύτερο σενάριο, στο τέλος του χρονικού ορίζοντα των προβλέψεων. Η συνολική αναθεώρηση του πλαισίου των παραδοχών στις οποίες βασίζεται η ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους που χρησιμοποιείται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα βρίσκεται σε εξέλιξη και θα ολοκληρωθεί έως την 6^η έκθεση ενισχυμένης εποπτείας.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης για τις δηλώσεις ΕΝΦΙΑ του 2020, με το ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από το σύστημα ζωνών να έχει αυξηθεί από 85 % σε 98 %. Η νέα διαδικασία αναπροσαρμογής των αξιών σε εθνικό επίπεδο αναμένεται να ολοκληρωθεί την άνοιξη του 2020, με σκοπό την ευθυγράμμιση των αξιών για τον υπολογισμό του φόρου ακίνητης περιουσίας με τις τιμές της αγοράς έως τα μέσα του 2020, κάτι που αποτελεί ειδική δέσμευση. Ο προϋπολογισμός του 2020 συνεπάγεται σχεδόν δημοσιονομικά ουδέτερο φορολογικό έτος για τα ακίνητα βάσει των νέων αξιών, με μικρή αύξηση 140 εκατ. EUR των εσόδων από τον ΕΝΦΙΑ σε σύγκριση με το 2019. Η διεύρυνση της βάσης θα μπορούσε να προσφέρει περιθώρια αναδιάρθρωσης των συντελεστών και των κατώτατων ορίων του φόρου ακίνητης περιουσίας.

Ο αριθμός του προσωπικού της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων αυξήθηκε το 2019, αλλά υπολείπεται του στόχου για τα τέλη του 2019 (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019, που αντικαταστάθηκε από ισοδύναμα μέτρα). Ο αριθμός του προσωπικού αυξήθηκε το 2019 σε 11.902 άτομα, ήτοι 264 επιπλέον σε σύγκριση με την αρχή του έτους. Ωστόσο, δεδομένης της συσσώρευσης προηγούμενων καθυστερήσεων, το επίπεδο του προσωπικού παρέμεινε χαμηλότερο σε σχέση με τον αρχικό στόχο των 12.500. Η ανανέωση της θητείας του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής εξασφαλίζει τη συνέχεια και θα διευκολύνει τη μετατροπή της σε αποτελεσματική και αποδοτική φορολογική αρχή σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές.

Τα συμπληρωματικά μέτρα που συμφωνήθηκαν ενόψει της μη επίτευξης του στόχου για το προσωπικό σημείωσαν συνολικά ικανοποιητική πρόοδο, ιδίως όσον αφορά τη μεταρρύθμιση των ανθρώπινων πόρων και τα θέματα στέγασης, ενώ περαιτέρω πρόοδος αναμένεται έως τα τέλη Απριλίου του 2020. Η συμπληρωματική νομοθεσία για τη βαθμολογική κατάταξη, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για τη μεταρρύθμιση των ανθρώπινων πόρων, εγκρίθηκε, ενώ οι εκτελεστικές νομοθετικές πράξεις με τις οποίες θα καθορίζεται το πλαίσιο αποδοχών σε σχέση με το σύστημα βαθμολογικής κατάταξης αναμένεται να εγκριθούν έως τα μέσα Απριλίου. Όσον αφορά το πλαίσιο πληροφορικής, έχουν προσδιοριστεί οι βασικοί τομείς στους οποίους θα χρειαστεί να αποσαφηνιστούν, έως τα

τέλη Απριλίου 2020, οι αρμοδιότητες και οι πόροι μεταξύ της Αρχής και των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, γεγονός που αναμένεται να επιτρέψει τη σύναψη συμφωνίας επιπέδου εξυπηρέτησης έως τα μέσα του 2020. Τέλος, ορίστηκε λεπτομερής οδικός χάρτης για τη μετεγκατάσταση της Αρχής: η απόφαση για τη μεταφορά του δημόσιου φορέα που επί του παρόντος καταλαμβάνει τις κτιριακές εγκαταστάσεις, καθώς και η προσφορά ώστε να εξασφαλιστεί η μίσθωση από την Αρχή αναμένονται έως τα τέλη Μαρτίου του 2020. Σύμφωνα με τον οδικό χάρτη, η Αρχή αναμένεται να μεταφερθεί στις νέες της εγκαταστάσεις έως τον Απρίλιο του 2021.

Οι ελληνικές αρχές σημειώνουν πρόοδο σε ορισμένα βασικά έργα που ενισχύουν τη δυναμικότητα της Αρχής και εκπονούν ένα πιο φιλόδοξο σχέδιο για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου. Συνεχίζονται οι εργασίες στον τομέα της πληροφορικής για ένα διατεματικό σύστημα είσπραξης (end-to-end collection system) (ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2021) και για την «πρότυπη εφορία», ενώ προχωρούν τα σχέδια για την εισαγωγή της ηλεκτρονικής τιμολόγησης το 2020. Οι ελληνικές αρχές σχεδιάζουν επίσης να ενισχύσουν το Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο, το οποίο συστάθηκε ως δέσμευση του προγράμματος με αποστολή την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και τον συντονισμό των σχετικών υπηρεσιών. Πρόσφατα η δυναμικότητα του Κέντρου μειώθηκε, καθώς δεν ανανεώθηκαν οι αποσπάσεις προσωπικού. Αναμένεται να εγκριθεί σύντομα η πρωτογενής νομοθεσία για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος. Οι ελληνικές αρχές σχεδιάζουν να αναβαθμίσουν τη σύνθεση του Συμβουλίου του Κέντρου σε επίπεδο αναπληρωτών υπουργών και του διοικητή της Αρχής, κάτι που θα ευνοούσε τον αποτελεσματικότερο συντονισμό. Επιχειρησιακά, το Κέντρο θα παραμείνει ενσωματωμένο στη δομή της Αρχής, ενώ η συνολική του δυναμικότητα θα ενισχυθεί.

Οι ελληνικές αρχές επανενεργοποίησαν τη ρύθμιση των 120 δόσεων για τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για εκείνους που βρέθηκαν εκτός ρύθμισης, γεγονός που προκάλεσε ορισμένες ανησυχίες όσον αφορά την αξιοπιστία της δέσμευσης των αρχών να θέσουν τέρμα στην πρακτική των ad hoc ρυθμίσεων καταβολής δόσεων μακράς διάρκειας. Οι αρχές ισχυρίστηκαν ότι πολλοί οφειλέτες βρέθηκαν ακουσίως εκτός συστήματος λόγω σφαλμάτων στο σύστημα πληροφορικής. Ωστόσο, η εγκριθείσα νομική διάταξη που κατέστησε δυνατή την επανένταξη στη ρύθμιση έως τα τέλη Μαΐου 2020 φαίνεται δυσανάλογα γενναιόδωρη, όσον αφορά τόσο τη διάρκεια της περιόδου επανένταξης όσο και την επιλεξιμότητα, δεδομένου ότι επιτρέπει να επανενταχθούν και οφειλέτες που σαφώς δεν συμμορφώθηκαν με τους κανόνες. Ως εκ τούτου, είναι θετικό το γεγονός ότι οι αρχές υπέβαλαν τροποποίηση του εν λόγω νόμου, η οποία θα συντομεύσει την περίοδο έως τα τέλη Μαρτίου του 2020 αλλά και θα περιορίσει την επιλεξιμότητα για επανένταξη.

Το σύνολο των καθαρών ληξιπρόθεσμων οφειλών ανήλθε σε 1,2 δισ. EUR στα τέλη του 2019, ποσό που ήταν κατά 220 εκατ. EUR υψηλότερο από τον στόχο του σχεδίου εκκαθάρισης του Οκτωβρίου 2019 (διαρκής δέσμευση). Σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2019, το απόθεμα καθαρών ληξιπρόθεσμων οφειλών μειώθηκε κατά 50 εκατ. EUR. Η αναποτελεσματική εκκαθάριση των συνταξιοδοτικών απαιτήσεων και τα λάθη στον ακριβή υπολογισμό του καθαρού αποθέματος ληξιπρόθεσμων συνταξιοδοτικών απαιτήσεων ευθύνονται για τις περισσότερες αποκλίσεις. Παρατηρήθηκαν επίσης κάποιες αποκλίσεις σε σύγκριση με τον στόχο και όσον αφορά τις ληξιπρόθεσμες οφειλές της κεντρικής κυβέρνησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Προετοιμάζονται πρόσθετα μέτρα, με ιδιαίτερη έμφαση στις ληξιπρόθεσμες συνταξιοδοτικές απαιτήσεις, ορισμένα μάλιστα έχουν ήδη αρχίσει να εφαρμόζονται. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν ορισμένες νομοθετικές τροποποιήσεις για τη ρύθμιση των πληρωμών για ορισμένες ληξιπρόθεσμες οφειλές, τη

στενότερη παρακολούθηση, την πρόσθετη επιμόρφωση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Οι ελληνικές αρχές παραμένουν προσηλωμένες στο σχέδιο εκκαθάρισης του Οκτωβρίου 2019 και αναμένουν να επιτευχθεί ο στόχος της εκκαθάρισης των εκκρεμών συνταξιοδοτικών απαιτήσεων έως τα μέσα του 2021.

Ενώ το καθαρό απόθεμα μειώνεται, εξακολουθούν να δημιουργούνται νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές, γεγονός που υποδηλώνει αδυναμίες στην αλυσίδα πληρωμής και στις λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου. Στο πλαίσιο της δημιουργίας αλυσίδων έγκαιρων πληρωμών, η έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας και παράγοντα που επιβραδύνει τη διεκπεραίωση των πληρωμών, ιδίως σε φορείς στους οποίους πρόσφατα, οι εκ των προτέρων έλεγχοι που διενεργεί το Ελεγκτικό Συνέδριο καταργήθηκαν σταδιακά. Το Ελεγκτικό Συνέδριο διεξάγει εκτεταμένη έρευνα επί του θέματος σε ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση με σκοπό να επιταχύνει τη δημιουργία αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου έως το τέλος του τρέχοντος έτους και να παράσχει περαιτέρω καθοδήγηση, εάν χρειαστεί. Το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους δεσμεύτηκε να εξετάσει τις συστάσεις για τον εξορθολογισμό της αλυσίδας πληρωμών μέσω ενός πρόσφατου έργου τεχνικής υποστήριξης που παρέχεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να θεσπίσει δράσεις μετριασμού όταν αυτό είναι αναγκαίο.

Το πλαίσιο για την παρακολούθηση των ταμειακών ροών του συστήματος λογαριασμών θησαυροφυλακίου της γενικής κυβέρνησης έχει τεθεί σε εφαρμογή, ενώ υλοποιείται πιλοτικό σχέδιο για τις ταμειακές προβλέψεις (αμφότερα συνιστούν ειδικές δεσμεύσεις για τα τέλη του 2019). Όλοι οι σημαντικοί φορείς της γενικής κυβέρνησης έχουν ανοίξει λογαριασμούς στην Τράπεζα της Ελλάδος και τους χρησιμοποιούν για να λαμβάνουν κρατικές επιχορηγήσεις ή επιδοτήσεις. Ορισμένοι μικροί φορείς δεν έχουν ακόμη ενταχθεί στο σύστημα, αλλά το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους προβλέπει να λάβει σύντομα μέτρα για να εξασφαλίσει πλήρη κάλυψη. Το πιλοτικό σχέδιο για τις ταμειακές προβλέψεις, που ξεκίνησε στο τέλος του 2019, θα οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας στρατηγικής σταδιακής εφαρμογής του στους υπόλοιπους φορείς έως τον Οκτώβριο του 2020. Λόγω της πολυπλοκότητάς του, το σχέδιο θα αξιολογηθεί βάσει ενδιάμεσης έκθεσης που θα υποβληθεί έως το τέλος Μαρτίου και ενός σχεδίου στρατηγικής για τη σταδιακή εφαρμογή μέχρι τα τέλη Απριλίου.

Η συνολική εφαρμογή του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου, που συνιστά ειδική δέσμευση της κεντρικής διοίκησης για τα μέσα του 2021, σημειώνει πρόοδο, αλλά η εφαρμογή του σε ολόκληρη την κεντρική κυβέρνηση, μεταξύ άλλων και στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, παραμένει δυσχερής. Η δομή διακυβέρνησης του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου έχει ενισχυθεί σημαντικά και θεωρείται πλέον ως ένα ευρεία κλίμακας εργαλείο διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, που περιλαμβάνει τις δημόσιες συμβάσεις και την ηλεκτρονική τιμολόγηση. Ωστόσο, η πλήρης εφαρμογή του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων δεν σημειώνει επαρκή πρόοδο. Το αναθεωρημένο σχέδιο των αρχών θα απαιτήσει περαιτέρω εργασίες, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου κατά το στάδιο δημοσιονομικού προγραμματισμού, με πλήρη τήρηση της αρχής της λογιστικής σε δεδουλευμένη βάση.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Παρά το γεγονός ότι η κοινωνική κατάσταση εξακολουθεί να είναι δύσκολη, η βελτίωσή της αναμένεται να συνεχιστεί, χάρη στο συνδυασμένο αποτέλεσμα της οικονομικής ανάκαμψης και των μεταρρυθμίσεων στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας που

πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Έχουν γίνει σημαντικά βήματα για τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας του ελληνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας: θέσπιση καθεστώτος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και στεγαστικού επιδόματος. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, μεταξύ του 2017 και του 2018, το ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε από 34,8 % σε 31,8 %, ενώ το ποσοστό της σοβαρής υλικής στέρησης μειώθηκε από 21,1 % σε 16,7 %. Ενώ το στεγαστικό επίδομα παρέχει στήριξη για το κόστος ενοικίασης σε εύάλωτα νοικοκυριά, δεν υπάρχει παρόμοια, μόνιμη στήριξη για τους εύάλωτους ιδιοκτήτες κατοικιών με υποθήκη ⁽⁷⁾. Η ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης του συστήματος επιδομάτων αναπηρίας και η αναθεώρηση του συστήματος επιδοτήσεων για τις τοπικές δημόσιες μεταφορές θα μπορούσαν να βελτιώσουν περαιτέρω την αποτελεσματικότητα του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

Οι αρχές εκπονούν τροποποιήσεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας ώστε να συμμορφωθούν με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας του 2019. Οι τροποποιήσεις θα περιλαμβάνουν υψηλότερα ποσοστά συσσώρευσης για σταδιοδρομίες άνω των 30 ετών, ένα νέο σύστημα κοινωνικών εισφορών για τους αυτοαπασχολούμενους και επιστροφή στα προ του 2014 επίπεδα επικουρικών συντάξεων, η περικοπή των οποίων κρίθηκε αντισυνταγματική. Η αύξηση των ποσοστών συσσώρευσης θα αυξήσει περαιτέρω τη γενναιοδωρία του συστήματος για τα άτομα με μακρότερες σταδιοδρομίες, με αποτέλεσμα υψηλά κατά μέσον όρο ποσοστά αναπλήρωσης σε σχέση με τα ευρωπαϊκά. Όσον αφορά τις κοινωνικές εισφορές, οι αρχές σχεδιάζουν να αποσυνδέσουν τις εισφορές που καταβάλλουν οι αυτοαπασχολούμενοι από το δηλωθέν τους εισόδημα, με παράλληλη αύξηση του ελάχιστου καταβαλλόμενου ποσού. Ο προβλεπόμενος αντίκτυπος των νέων μέτρων είναι κάτω από το 0,5 % του ΑΕΠ: οι αρχές σχεδιάζουν να χρηματοδοτήσουν τα μέτρα αυτά με ανακατεύθυνση (μέρους) των πόρων από την 13^η σύνταξη που είχε θεσπιστεί εκ νέου το 2019. Το υπόλοιπο μέρος του προϋπολογισμού που είχε προηγουμένως διατεθεί για την 13^η σύνταξη θα χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη του κόστους των πολιτικών για την υγεία και την κοινωνική πρόνοια, όπου θα μπορούσε, για παράδειγμα, να στηρίξει την αύξηση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στο πλαίσιο του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης ή την καθιέρωση μόνιμης κοινωνικής παροχής για εύάλωτους ιδιοκτήτες κατοικιών με υποθήκη.

Οι αρχές έχουν εκπονήσει σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των καθυστερήσεων όσον αφορά τη δημιουργία του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, που αποτελεί ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020. Κατά τους προσεχείς μήνες θα αρχίσει να εφαρμόζεται ένα φιλόδοξο σχέδιο δράσης για την ψηφιοποίηση του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, με στόχο την ενοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων όλων των προηγούμενων ταμείων και την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών με χρονοδιαγράμματα έως τα τέλη του 2020 και τα μέσα του 2021. Οι αρχές ανακοίνωσαν επίσης την απόφαση συγχώνευσης του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης με τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης με σκοπό να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα.

Οι διοικητικές διαδικασίες για την είσπραξη των ανακτήσεων (διαρκής δέσμευση) έχουν αρχίσει εκ νέου, ενώ ετοιμάζονται μέτρα ώστε να περιοριστεί το ύψος των ποσών ανάκτησης. Η είσπραξη των ανακτήσεων για φαρμακευτικά προϊόντα είναι σε εξέλιξη

⁽⁷⁾ Υπάρχει σήμερα σύστημα προστασίας της πρώτης κατοικίας στο πλαίσιο του νόμου περί αφερεγγυότητας των νοικοκυριών (νόμος Κατσέλη) και, ως εκ τούτου, καλύπτει μόνο τα μη εξυπηρετούμενα ενυπόθηκα δάνεια, που θα παύσει όμως να ισχύει στα τέλη Απριλίου του 2020.

(μέσω του καθεστώτος των 120 δόσεων που θεσπίστηκε το 2019) και θα αρχίσει σύντομα να εφαρμόζεται για τις ιδιωτικές κλινικές και άλλους παρόχους. Τα διαρκώς αυξανόμενα ποσά ανάκτησης, ιδίως για φαρμακευτικά προϊόντα, αποτελούν πηγή ανησυχίας. Οι ελληνικές αρχές σχεδιάζουν να ενισχύσουν τις προσπάθειες για την υποχρεωτική εφαρμογή των πρωτοκόλλων θεραπευτικής συνταγογράφησης, που αποσκοπούν στη μείωση των μη ενδεδειγμένων συμπεριφορών συνταγογράφησης, αλλά και να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική τους ικανότητα όσον αφορά τις τιμές των φαρμακευτικών προϊόντων, ιδίως για φάρμακα υψηλού κόστους. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν ενθαρρύνει τις αρχές να εξετάσουν το ενδεχόμενο να συμπεριλάβουν ένα στοιχείο επιμερισμού του κινδύνου στο σύστημα ανάκτησης και να διασφαλίσουν την επάρκεια των προϋπολογισμών των νοσοκομείων σε σχέση με τις ανάγκες φροντίδας υγείας του πληθυσμού.

Σε ό,τι αφορά τη δημιουργία ενός εκτεταμένου δικτύου μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, που αποτελεί ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020, άρχισε εκ νέου να σημειώνεται πρόοδος μετά τον εξαγγελθέντα επανασχεδιασμό του συστήματος. Σύμφωνα με την αναθεωρημένη στρατηγική, οι υπόλοιπες 120 Τοπικές Μονάδες Υγείας (TOMY) θα αρχίσουν να λειτουργούν στις εγκαταστάσεις των υφιστάμενων Κέντρων Υγείας. Ωστόσο, η πλήρης συγκρότηση του δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικά σημεία συμφόρησης, μεταξύ άλλων όσον αφορά την πρόσληψη του απαιτούμενου αριθμού οικογενειακών ιατρών, καθώς και όσον αφορά τη μη πλήρη εφαρμογή της υποχρεωτικής εγγραφής και των υποχρεωτικών παραπομπών. Η ολοκλήρωση του δικτύου με πλήρη πληθυσμιακή κάλυψη έως τα μέσα του 2020 δεν θα είναι δυνατή, αλλά η νέα στρατηγική αντιμετωπίζει ορισμένες από τις βασικές πηγές καθυστέρησης έως τώρα και οι αρχές είναι πεπεισμένες όσον αφορά την ολοκλήρωση της πλήρους εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεωτικών παραπομπών, έως τα τέλη του 2020.

Η επίτευξη του στόχου για ποσοστό 30 % των κεντρικών προμηθειών, που συνιστά ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020, θα είναι δυσχερής, αλλά η προγραμματισμένη έναρξη των αποκεντρωμένων προμηθειών σε περιφερειακό επίπεδο έχει τη δυνατότητα να επιταχύνει τη διαδικασία. Οι ελληνικές αρχές έχουν υποβάλει αναθεωρημένη στρατηγική για τις κεντρικές προμήθειες, ενώ παράλληλα μετασχηματίζουν τον νέο κεντρικό φορέα προμηθειών στον τομέα της υγείας σε νομική οντότητα ιδιωτικού δικαίου. Η νέα στρατηγική προβλέπει την αποκεντρωμένη προμήθεια σε περιφερειακό επίπεδο, η οποία αναμένεται να καταστήσει τις διαδικασίες λιγότερο επαχθείς διοικητικά, να επιταχύνει τη διαδικασία υποβολής προσφορών και να προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες υποβολής προσφορών. Οι αρχές σχεδιάζουν να αξιοποιήσουν περισσότερο το Παρατηρητήριο Τιμών, ώστε να διασφαλιστεί ότι όλες οι μη αποδοτικές δαπάνες που θα μπορούσαν να αποφευχθούν θα διορθωθούν το συντομότερο δυνατόν.

Η μεταρρύθμιση του πλαισίου των παροχών αναπηρίας (ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2019) συνεχίζεται, αλλά με σημαντικές καθυστερήσεις που εκφεύγουν του ελέγχου των αρχών. Η νέα μεθοδολογία θα έπρεπε να διαμορφωθεί με βάση την αξιολόγηση πιλοτικού έργου, της οποίας η τελική έκδοση εξακολουθεί να εκκρεμεί. Οι ελληνικές αρχές συμφώνησαν να υποβάλουν νέο αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα σταδιακής εφαρμογής του σε εθνικό επίπεδο έως τα τέλη Απριλίου 2020, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τα ζητήματα που εντοπίστηκαν στο σχέδιο της έκθεσης αξιολόγησης. Οι αρχές ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους να επανεξετάσουν το σύνολο των παροχών και των υπηρεσιών για τα άτομα με αναπηρία, ώστε να ενισχύσουν τη χορήγηση παροχών σε είδος και την παροχή υπηρεσιών.

Η αξιολόγηση του συστήματος επιδοτήσεων για τις δημόσιες τοπικές μεταφορές, που συνιστά ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019, αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τα τέλη Απριλίου 2020. Η καθυστέρηση οφείλεται στους πολλούς διαφορετικούς δικαιούχους (δέκα πληθυσμιακές ομάδες λαμβάνουν αυτά τα είδη επιδοτήσεων) και στη συμμετοχή διαφόρων υπουργείων.

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μετά την κατάργηση των κεφαλαιακών ελέγχων, τον Σεπτέμβριο του 2019, ο τραπεζικός τομέας συνέχισε να δυναμώνει, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικοί υπολειπόμενοι κίνδυνοι και προκλήσεις. Οι εγχώριες καταθέσεις συνέχισαν την ανοδική τους τάση, ενισχύοντας περαιτέρω τη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών. Η κερδοφορία των τραπεζών παρουσιάζει μεν σημάδια ανάκαμψης, παραμένει ωστόσο χαμηλή. Οι τράπεζες συμμορφώνονται με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, αλλά η κεφαλαιακή διάρθρωση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από στοιχεία ενεργητικού που σχετίζονται με το Δημόσιο, ιδίως λόγω του μεγάλου ύψους των αναβαλλόμενων φορολογικών πιστώσεων. Το 2019, η καθαρή χορήγηση τραπεζικών δανείων προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες βελτιώθηκε περαιτέρω, ενώ η πιστωτική επέκταση προς τα νοικοκυριά παρέμεινε αρνητική, υπό συνθήκες περαιτέρω μείωσης των επιτοκίων δανειοδοσίας.

Ο ρυθμός μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων επιταχύνθηκε το 2019, αλλά τα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένουν πολύ υψηλά. Το απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων μειώθηκε στα 71,2 δισ. EUR στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2019, ήτοι 36 δισ. EUR λιγότερα σε σχέση με το ανώτατο επίπεδο που είχε φτάσει τον Μάρτιο του 2016, ποσό που αντιπροσωπεύει ποσοστό 42,1 % των συνολικών δανείων πελατών. Οι πωλήσεις και οι διαγραφές ήταν οι βασικές κινητήριες δυνάμεις για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέχρι στιγμής, ενώ η εσωτερική ικανότητα των τραπεζών να ρυθμίζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παραμένει πολύ χαμηλή

Η επιτυχής και ταχεία εφαρμογή του καθεστώτος προστασίας περιουσιακών στοιχείων «Ηρακλής» θα μπορούσε να επιταχύνει τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τεσσάρων συστημικών τραπεζών. Το εν λόγω καθεστώς θα διαρκέσει 18 μήνες με προβλεπόμενο συνολικό ύψος 12 δισ. EUR υπό μορφή κρατικών εγγυήσεων. Και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στο καθεστώς και βρίσκονται στο στάδιο της αντίστοιχης επικαιροποίησης της στρατηγικής τους για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι προσπάθειες επικεντρώνονται πλέον στην επιτυχή και έγκαιρη εφαρμογή του καθεστώτος.

Οι αρχές καταβάλλουν προσπάθειες μεταρρύθμισης του κατακερματισμένου πλαισίου αφερεγγυότητας που ισχύει επί του παρόντος, ώστε να συμβάλλει στη βιώσιμη μείωση του ιδιωτικού και δημόσιου χρέους βραχυπρόθεσμα, επιταχύνοντας παράλληλα τον ρυθμό υλοποίησης των υφιστάμενων εργαλείων για την εξυγίανση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητά τους. Οι δράσεις που περιγράφονται κατωτέρω παρακολουθούνται και αξιολογούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας ως μέρος της διαρκούς δέσμευσης «να συνεχιστεί η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων με στόχο την αποκατάσταση της ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών εξυγίανσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων»:

- **Εναρμόνιση του πλαισίου αφερεγγυότητας:** Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την εναρμόνιση και την ενσωμάτωση των καθεστώτων αφερεγγυότητας εταιρειών και φυσικών προσώπων προχωρούν, ενώ το νέο πλαίσιο αναμένεται να εγκριθεί έως το

τέλος Απριλίου του 2020. Ανεξάρτητα από την εφαρμογή του νέου πλαισίου, το καθεστώς προστασίας της πρώτης κατοικίας θα λήξει επίσης έως τα τέλη Απριλίου. Το νέο σύστημα αναμένεται, μεταξύ άλλων, να επιληφθεί των υφιστάμενων νομικών εμποδίων στην αντιμετώπιση του υπερβολικού χρέους, καθώς και της διαδικαστικής πολυπλοκότητας των υφιστάμενων πλαισίων, αλλά και να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ πιστωτών. Οι ελληνικές αρχές εξετάζουν το ενδεχόμενο σχεδιασμού ενός πλαισίου, το οποίο θα βασίζεται αρχικά σε προδικαστικό διακανονισμό, που θα υποστηρίζεται με ηλεκτρονικά μέσα, σε μια προσπάθεια φιλικού διακανονισμού του χρέους. Η επιτυχής εφαρμογή του νέου πλαισίου θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματική επιτάχυνση και βελτιστοποίηση των δικαστικών διαδικασιών αφερεγγυότητας. Οι αρχές εκπόνησαν ένα προκαταρκτικό κείμενο νομοσχεδίου, το οποίο τελεί επί του παρόντος υπό αξιολόγηση και διαβούλευση με τα θεσμικά όργανα, εν αναμονή περαιτέρω επεξεργασίας.

- **Εκκαθάριση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων αφερεγγυότητας νοικοκυριών:** Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων αφερεγγυότητας νοικοκυριών υπερέβη τις 86.000 στα τέλη Δεκεμβρίου του 2019, ήταν δηλαδή κατά περίπου 50 % υψηλότερος από τον στόχο του τέλους του έτους, ο οποίος, συνεπώς, κατά πάσα πιθανότητα δεν θα επιτευχθεί. Έως τα τέλη Δεκεμβρίου 2019 αναμενόταν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την επιτάχυνση της εκκαθάρισης των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων αφερεγγυότητας νοικοκυριών. Οι αρχές έχουν τώρα δεσμευθεί να το υποβάλουν έως τα τέλη Μαρτίου του 2020. Στο εν λόγω σχέδιο αναμένεται να γίνεται χρήση διαφορετικών τεχνικών με σκοπό να μειωθεί ρεαλιστικά το χρονικό διάστημα μεταξύ κατάθεσης της αίτησης και εκδίκασης της υπόθεσης, αλλά και να διευκολυνθεί ο έλεγχος της επιλεξιμότητας των προσκομιζόμενων αποδεικτικών στοιχείων. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι οι αρχές υπέβαλαν επίσης νομοσχέδιο για την παροχή επιμόρφωσης σε ειρηνοδίκες, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για υποθέσεις αφερεγγυότητας νοικοκυριών.
- **Εκκαθάριση των συσσωρευμένων εγγυήσεων του Δημοσίου που έχουν καταπέσει:** Οι αρχές έχουν εντείνει τις προσπάθειές τους και δεσμεύτηκαν να επιταχύνουν την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την εκκαθάριση των συσσωρευμένων εγγυήσεων που έχουν καταπέσει, ο αριθμός των οποίων παραμένει σημαντικός. Το επικαιροποιημένο σχέδιο προβλέπει την επεξεργασία όλων των εγγυήσεων για εταιρικά δάνεια που έχουν καταπέσει, έως τα τέλη του 2022, και για δάνεια προς φυσικά πρόσωπα, έως τα τέλη του 2023. Η πληρωμή των απαιτήσεων αναμένεται να ακολουθήσει αμέσως μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης κάθε απαίτησης, εκτός από (i) τις απαιτήσεις που αποτελούν αντικείμενο ένδικης διαφοράς και δεν μπορούν να ικανοποιηθούν πριν από την ολοκλήρωση των δικαστικών υποθέσεων και (ii) τις περιπτώσεις στις οποίες οι πιστωτές πρέπει να υποβάλουν πρόσθετα έγγραφα τεκμηρίωσης. Για τις περιπτώσεις αυτές, οι πληρωμές αναμένεται να πραγματοποιηθούν εντός ενός επιπλέον έτους μετά την εξέταση της απαίτησης και να έχουν ολοκληρωθεί έως τα τέλη του 2025. Το δημοσιονομικό κόστος της προβλεπόμενης πορείας εκκαθάρισης αναμένεται να ενσωματωθεί στην επικαιροποίηση, του 2020, της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής. Η εξασφάλιση σημαντικών πληρωμών ήδη το 2020, με ορατά αποτελέσματα έως τα μέσα του έτους, και η περαιτέρω διερεύνηση τρόπων επεξεργασίας, εντός του 2023, των εγγυήσεων η επεξεργασία των οποίων είχε προγραμματιστεί για το 2024, θα ενίσχυε την αποτελεσματικότητα του σχεδίου δράσης και θα έστελνε το σωστό

μήνυμα προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα, όσον αφορά τις μελλοντικές πληρωμές εκ μέρους του Δημοσίου.

- **Προστασία της πρώτης κατοικίας:** Το καθεστώς προστασίας της πρώτης κατοικίας, με τη δημιουργία κρατικής επιδότησης που βοηθά τους οφειλέτες να αρχίσουν να αποπληρώνουν τα ενυπόθηκα δάνειά τους, χρησιμοποιείται ελάχιστα, οι δε αρχές επανέλαβαν τη δέσμευσή τους ότι θα παύσει να παρέχεται προστασία στα τέλη Απριλίου του 2020.
- **Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί:** Μέχρι σήμερα, δεν έχει διεξαχθεί διεξοδική ανάλυση των λόγων που εμποδίζουν επί του παρόντος τον υψηλό βαθμό επιτυχίας των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, ούτε έχει καταρτιστεί πρόταση με πιθανά νομοθετικά μέτρα επίλυσης του προβλήματος. Οι ελληνικές αρχές γνωρίζουν την ύπαρξη εμποδίων που οδηγούν συχνά σε αποτυχία των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών που διενεργούν οι τράπεζες για τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων τους και δεσμεύονται να εφαρμόσουν δράσεις για την πρόληψη περιπτώσεων καταστρατήγησης της διαδικασίας, ιδίως μέσω του σχεδιασμού ενός αποτελεσματικού δικονομικού μηχανισμού για την εξέταση των αιτημάτων προσαρμογής της τιμής.
- **Άλλες πρωτοβουλίες:** Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα εκφράζουν την ικανοποίησή τους για το γεγονός ότι έχει αποκατασταθεί η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των διαγραφών δανείων που είχε λήξει στο τέλος του 2018, καθώς θα αυξήσει τα κίνητρα για την αναδιάρθρωση χρέους. Οι ελληνικές αρχές ολοκλήρωσαν την αξιολόγηση της εφαρμογής του αναθεωρημένου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που έχει ως στόχο τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των δικαστικών διαδικασιών και την ταχύτερη εκδίκαση υποθέσεων από τα πολιτικά δικαστήρια. Αναμένεται ότι οι αρχές θα οριστικοποιήσουν τη διατύπωση και θα επεξεργαστούν οριστικές προτάσεις νομοσχεδίων τα οποία θα επιφέρουν βελτιώσεις έως τα μέσα Ιουλίου του 2020.

Το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας συνέχισε να ασκεί τα δικαιώματα συμμετοχής του στο μετοχικό κεφάλαιο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών. Κατά την τελευταία περίοδο αναφοράς, επικεντρώθηκε στη βελτίωση της διακυβέρνησης των τραπεζών, στην αξιολόγηση των επιχειρηματικών μοντέλων τους και στην πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή της στρατηγικής εξόδου του. Οι συζητήσεις μεταξύ του Ταμείου και του Υπουργείου Οικονομικών σχετικά με τη δυνητική συμμετοχή των αρχών στο τελικό στάδιο της εκποίησης και σχετικά με τη νομική προστασία των διοικητικών οργάνων και του προσωπικού του Ταμείου δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί. Η διατήρηση της ανεξαρτησίας του Ταμείου παραμένει ακρογωνιαίος λίθος της διαδικασίας για την αποκατάσταση της ευρωστίας του τραπεζικού τομέα.

ΑΓΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι ελληνικές αρχές εκπονούν νέα Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική. Η νέα στρατηγική θα επωφεληθεί από τη συμβολή ομάδας εμπειρογνώμονων υψηλού επιπέδου ⁽⁸⁾, αναμένεται δε να ολοκληρωθεί έως τα μέσα του 2020. Η στρατηγική αναμένεται να καθορίσει συνολικές και εφαρμόσιμες μεσοπρόθεσμες μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες, με σκοπό την τόνωση

⁽⁸⁾ Η σύνθεση της περιλαμβάνει διακεκριμένους εμπειρογνώμονες υπό την προεδρία του βραβευμένου με Νόμπελ οικονομολόγου Χριστόφορου Πισσαρίδη.

των εξαγωγών και των επενδύσεων. Μετά την έγκριση του αναπτυξιακού νόμου, τον Οκτώβριο του 2019, οι αρχές προετοιμάζουν επίσης παράγωγη νομοθεσία, η οποία αποτελεί προϋπόθεση ώστε το νέο πλαίσιο να καταστεί πλήρως επιχειρησιακό.

Οι αρχές δεσμεύονται να διασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητα κατά την ετήσια επικαιροποίηση του κατώτατου μισθού, λαμβάνοντας υπόψη την απαίτηση της ελληνικής νομοθεσίας να διασφαλίζεται συγχρόνως και η αγοραστική δύναμη. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση της τελευταίας αύξησης του κατώτατου μισθού και της κατάργησης του υποκατώτατου μισθού για τους νέους, που έλαβαν χώρα τον Φεβρουάριο του 2019, βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας με τη βοήθεια ενός σχεδίου τεχνικής υποστήριξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που υλοποιείται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Μετά την εν λόγω εκ των υστέρων αξιολόγηση, τις διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και τις συστάσεις από μια ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνομόνων, η κυβέρνηση αναμένεται να καθορίσει το νέο επίπεδο του κατώτατου μισθού τον Ιούνιο του 2020. Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο, τούτο θα βασίζεται σε ανάλυση των οικονομικών μεγεθών και σε πραγματικό διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους.

Οι αρχές έχουν ολοκληρώσει την υλοποίηση του σχεδίου δράσης 2017-2019 για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, που συνιστά ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019, και βρίσκονται στο στάδιο προετοιμασίας της παρακολούθησής του. Το τρέχον σχέδιο δράσης προάγει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της αδήλωτης εργασίας, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων φορέων και τη βελτίωση της ικανότητας εντοπισμού της αδήλωτης εργασίας. Οι αρχές σχεδιάζουν πλέον να δώσουν συνέχεια στο εν λόγω σχέδιο δράσης.

Οι αρχές κατάρτισαν σχέδιο δράσης για την επέκταση, σε εθνικό επίπεδο, ενός νέου μοντέλου υλοποίησης για τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, σημειώνοντας έτσι πρόοδο προς την ολοκλήρωση της εφαρμογής του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης, η οποία συνιστά ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019. Το επικαιροποιημένο σχέδιο δράσης έχει ως στόχο να δώσει στρατηγική έμφαση στην προώθηση της μακροπρόθεσμης και βιώσιμης ανάπτυξης της απασχόλησης, μέσω ολοκληρωμένης και στοχοθετημένης προσέγγισης. Μετά από ένα αρχικό πιλοτικό σχέδιο, το νέο μοντέλο υλοποίησης πρόκειται να επεκταθεί σε τρεις άλλες περιφέρειες ενόψει της τελικής εφαρμογής του σε εθνικό επίπεδο.

Οι αρχές έχουν δρομολογήσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα συνολικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Τούτο υπερβαίνει τις δεσμεύσεις έναντι της Ευρωομάδας και είναι συναφές με τη μακροοικονομική και κοινωνική πολιτική, καθώς αντιμετωπίζει αναντιστοιχίες δεξιοτήτων, ενισχύει την ανάπτυξη και συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας και στη βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης. Οι μεταρρυθμίσεις επικεντρώνονται σε προκλήσεις όπως η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων σχολείων, η αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η βελτίωση της ποιότητας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση του χάσματος δεξιοτήτων ⁽⁹⁾. Ένας νέος νόμος για την

⁽⁹⁾ Η Ελλάδα παρουσιάζει μία από τις χειρότερες επιδόσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά την αντιστοιχία δεξιοτήτων του Ευρωπαϊκού Δείκτη Δεξιοτήτων, με ένα από τα υψηλότερα ποσοστά όσον αφορά την υπερειδίκευση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (31,6 %) και τις αναντιστοιχίες προσόντων μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Τούτο επιβεβαιώνεται και από τα τελευταία αποτελέσματα του προγράμματος PISA, σύμφωνα με τα οποία η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ πιο κάτω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ όσον αφορά τον γραμματισμό, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες. Όσον αφορά την ψηφιακή εκπαίδευση, μόνο το 46 % των ατόμων ηλικίας 16-74 ετών φαίνεται να διαθέτει τουλάχιστον βασικές

τρίτοβάθμια εκπαίδευση αποσκοπεί στην αναβάθμιση της αξιολόγησης και της διαπίστευσης των ιδρυμάτων τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και στη σύνδεση μεταξύ χρηματοδότησης των πανεπιστημίων και επιδόσεων, ενώ στο στάδιο της προετοιμασίας βρίσκονται ορισμένες αλλαγές στην υποχρεωτική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης υποχρεωτικού διετούς προσχολικού προγράμματος.

Η πρόοδος στους τομείς της οικονομικής διπλωματίας και της διευκόλυνσης του εμπορίου, που αναμένεται να συμβάλουν στην τόνωση των εξαγωγικών επιδόσεων της Ελλάδας, παρεμποδίζεται λόγω ελλিপών θεσμικών ρυθμίσεων. Η νομοθεσία για τη διεύρυνση της εντολής και των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών σχετικά με την οικονομική διπλωματία έχει καθυστερήσει, αναμένεται δε να ολοκληρωθεί εντός του Μαρτίου 2020, ενώ η ίδια η στρατηγική αναμένεται έως τα τέλη Απριλίου 2020. Η δημιουργία στέρεης νομικής βάσης για την ενιαία αρχή και η προσαρμογή των διοργανικών δομών αποτελούν προαπαιτούμενα ώστε οι ελληνικές αρχές να επιτύχουν συνέργειες και συνοχή της πολιτικής στον τομέα αυτό.

Παρά τις κάποιες καθυστερήσεις που οφείλονται κυρίως σε παράγοντες εκτός του ελέγχου των αρχών, οι εργασίες για την αδειοδότηση των επενδύσεων βρίσκονται εν πολλοίς σε καλό δρόμο, ενώ οι αρχές παραμένουν προσηλωμένες στην ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης εντός των προθεσμιών που έχουν συμφωνηθεί. Οι αρχές ενίσχυσαν τη διοικητική δυναμικότητα της υπηρεσίας που συντονίζει τη μεταρρύθμιση και έχουν εξασφαλίσει περαιτέρω τεχνική υποστήριξη μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις υπόλοιπες εργασίες. Η υπογραφή της σύμβασης για την προμήθεια του πληροφοριακού συστήματος, η οποία αποτελεί το πρώτο βήμα προς την πλήρη θέση σε λειτουργία του συστήματος (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019), καθυστέρησε λόγω περιπλοκής, εκτός του ελέγχου των αρχών, που προέκυψε κατά τη διαδικασία του διαγωνισμού. Οι εργασίες για την εφαρμογή του νόμου πλαισίου για τις επιθεωρήσεις (ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020) προχωρούν, με εξαίρεση ορισμένες καθυστερήσεις. Οι ελληνικές αρχές παραμένουν επίσης προσηλωμένες στην τήρηση της προθεσμίας (μέσα 2020) της ειδικής δέσμευσης για την απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας, παρά τις κάποιες καθυστερήσεις.

Οι αρχές αποσκοπούν στην ολοκλήρωση της αναθεώρησης της κατάταξης σε βαθμούς όχλησης έως τα μέσα του 2020, δηλαδή πολύ πριν από την προθεσμία (μέσα 2021) της ειδικής δέσμευσης, ενώ παράλληλα επεξεργάζονται περαιτέρω μέτρα βελτίωσης των πλαισίων περιβαλλοντικής αδειοδότησης και επιθεώρησης. Οι αρχές υπέγραψαν σύμβαση με τεχνικό σύμβουλο ο οποίος θα τις υποστηρίξει στην ευθυγράμμιση της κατάταξης σε βαθμούς όχλησης με το σύστημα περιβαλλοντικής κατάταξης, με σκοπό την έγκριση της σχετικής παράγωγης νομοθεσίας έως τα μέσα του 2020. Στα περαιτέρω υπό επεξεργασία μέτρα για τη βελτίωση του πλαισίου αδειοδότησης συγκαταλέγονται η απλούστευση της διαδικασίας ανανέωσης και τροποποίησης περιβαλλοντικών αδειών, η πιστοποίηση εξωτερικών περιβαλλοντικών αξιολογητών, η αναδιοργάνωση του διοικητικού πλαισίου επιθεωρήσεων και η πιστοποίηση των εξωτερικών επιθεωρητών. Το τελευταίο αυτό μέτρο θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση των σημερινών αδυναμιών του πλαισίου επιβολής. Οι αρχές επανεξετάζουν επίσης ορισμένες διατάξεις που θέσπισε η προηγούμενη κυβέρνηση με σκοπό να εντοπίσουν τυχόν αποκλίσεις από τις αρχές της

ψηφιακές δεξιότητες, ενώ το 31 % δεν διαθέτει καθόλου ψηφιακές δεξιότητες (μέσος όρος της ΕΕ: 17%). Οι προκλήσεις αυτές επισημαίνονται και στην έκθεση ανά χώρα της Επιτροπής του 2020 για την Ελλάδα, που εγκρίθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2020 παράλληλα με την παρούσα έκθεση (COM (2020) 507).

μεταρρύθμισης για την αδειοδότηση των επενδύσεων, ούτως ώστε να νομοθετήσουν όλες τις αναγκαίες τροποποιήσεις έως τον Σεπτέμβριο του 2020. Η διαρκής δέσμευση και ο ενισχυμένος ρόλος της σχετικής υπηρεσίας που συντονίζει αυτή τη μεταρρύθμιση στον έλεγχο της μελλοντικής νομοθεσίας θα διασφαλίσει τη συνέχεια αυτής της μεταρρύθμισης.

Το έργο του κτηματολογίου προχωρεί γενικά ικανοποιητικά, αλλά οι προθεσμίες χρειάστηκε να προσαρμοστούν ενόψει των καθυστερήσεων που είχαν συσσωρευτεί προηγουμένως. Το πρόβλημα των καθυστερημένων δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων, το οποίο επιβράδυνε τη διαδικασία κτηματολογικής χαρτογράφησης, έχει ξεπεραστεί σε μεγάλο βαθμό και, στις περισσότερες περιοχές, μπορεί να ξεκινήσει η επόμενη φάση της χαρτογράφησης. Τούτου λεχθέντος, λόγω των καθυστερήσεων που είχαν συσσωρευτεί προηγουμένως, ήταν δικαιολογημένη η αναθεώρηση του οδικού χάρτη για το κτηματολόγιο, ώστε να επικαιροποιηθούν, με αξιόπιστο τρόπο, τα χρονοδιαγράμματα και τα ενδιαμέσια βήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η προθεσμία για την ολοκλήρωση της κτηματολογικής χαρτογράφησης μετατέθηκε από τα μέσα του 2021 στον Μάιο του 2022, με ενδιαμέσια ορόσημα. Γενικά το έργο έχει αναπτύξει δυναμική και οι αρχές το έχουν έντονα ενστερνιστεί, κάτι που συνιστά στέρεη βάση για την τελική ολοκλήρωση του έργου. Από θεσμικής πλευράς, για να επιταχυνθεί η πορεία πλήρους συγκρότησης του Οργανισμού Κτηματολογίου (κάτι που συνιστά ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020), οι αρχές σχεδιάζουν να ανοίξουν άμεσα περιφερειακά γραφεία σε όλη την Ελλάδα τα οποία και θα εξουσιοδοτήσουν να συστήσουν τα προβλεπόμενα τοπικά γραφεία.

Η πρόοδος προς την ολοκλήρωση των δεσμεύσεων της Ελλάδας όσον αφορά την αγορά ενέργειας συνεχίστηκε, με την αρχική υποβολή αναθεωρημένων προτάσεων προς αντιμετώπιση των ανησυχιών σχετικά με την αντιμονοπωλιακή πολιτική μέχρι την πλήρη κατάργηση του λιγνίτη, καθώς και με τη διαμόρφωση συνολικής στρατηγικής για την ενέργεια και το κλίμα. Πρόκειται για ένα βήμα προς την αντιμετώπιση των εκκρεμών προβλημάτων ανταγωνισμού όσον αφορά την προνομιακή πρόσβαση στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη από μέρους της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, καθώς και την τελική συμμόρφωση με την απόφαση της Επιτροπής και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Η αντιμετώπιση των μακροχρόνιων στρεβλώσεων στην αγορά χονδρικής (συμπεριλαμβανομένων των μέτρων κατά της παραβίασης της αντιμονοπωλιακής δέσμευσης, που, πλέον, αντιστοιχούν στην **ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019** με τη συμπερίληψη πρόσθετων μέτρων στον τομέα της ενέργειας) θα αυξήσει τον βαθμό ανταγωνισμού στην ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, διότι θα δημιουργήσει τη βάση για περαιτέρω επενδύσεις και θα βοηθήσει την Ελλάδα να μεταρρυθμίσει τον ενεργειακό της τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι η Ελλάδα ενέκρινε Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα στα τέλη Δεκεμβρίου του 2019, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, πριν από ορισμένα άλλα κράτη μέλη. Στο Σχέδιο περιγράφεται η ενεργειακή στρατηγική της Ελλάδας με ορίζοντα το 2030, με βάση τον ταχύ παροπλισμό των λιγνιτικών μονάδων, και τίθενται φιλόδοξοι στόχοι: αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και της ενεργειακής απόδοσης, καθώς και μείωση των εκπομπών CO₂. Για να καταστεί δυνατή η διαχείριση των κοινωνικών προκλήσεων της μετάβασης αυτής, ενθαρρύνεται η στενή συνεργασία με την Επιτροπή, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης.

Η εφαρμογή του μοντέλου-στόχου για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία συνιστά ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2020, προχωρεί εν πολλοίς σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα. Από την τελευταία έκθεση μέχρι σήμερα, η Ελλάδα έχει σημειώσει

βήματα προόδου, όπως είναι π.χ. η έγκριση του εγχειριδίου εκκαθάρισης αγορών άμεσης παράδοσης. Σχεδόν όλοι οι τεχνικοί κανόνες που υπολείπονταν έχουν υποβληθεί προς έγκριση στη ρυθμιστική αρχή. Έχουν πραγματοποιηθεί περαιτέρω εργασίες για να εξασφαλιστεί ότι η τοπική αγορά θα διασυνδέεται με τις βουλγαρικές και τις ιταλικές αγορές χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις μετά την έναρξη λειτουργίας της αγοράς άμεσης παράδοσης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Το έργο της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕΣΥΠ) στους βασικούς τομείς που καλύπτονται από τις δεσμεύσεις προς την Ευρωομάδα συνεχίζεται. Μετά τη δημοσίευση της τέταρτης έκθεσης ενισχυμένης εποπτείας, τον Νοέμβριο του 2019, σημειώθηκε πρόοδος στη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης των κρατικών επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων των διοικητικών συμβουλίων και των μισθολογικών πολιτικών). Επιπλέον, η ΕΕΣΥΠ εστιάζει ακόμη περισσότερο σε επιχειρησιακές βελτιώσεις στις κρατικές επιχειρήσεις. Βασική πρόκληση στο πλαίσιο αυτό θα είναι η αποτελεσματική αντιμετώπιση των σημαντικών επιχειρησιακών και οικονομικών ζητημάτων στα Ελληνικά Ταχυδρομεία και η συνεργασία με τις αρχές για τη χρηματοδότηση του σχεδίου αναδιάρθρωσης, σύμφωνα με το πλαίσιο της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις. Οι αρχές επέδειξαν ενεργό συμμετοχή και στήριξαν το σημαντικό έργο της ΕΕΣΥΠ. Ο μηχανισμός συντονισμού μεταξύ των αρχών και της ΕΕΣΥΠ δρομολογήθηκε εν τω μεταξύ για όλες τις επιχειρήσεις, η «αποστολή» οκτώ επιχειρήσεων οριστικοποιήθηκε και υποβλήθηκε στην κυβερνητική επιτροπή, ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες για την επικαιροποίηση των υπουργικών κατευθύνσεων. Η ΕΕΣΥΠ συνεχίζει την υλοποίηση του στρατηγικού της σχεδίου (κάτι που συνιστά **διαρκή δέσμευση**) και παρακολουθεί τους βασικούς δείκτες επιδόσεων που έχει θέσει για τις θυγατρικές της. Η βέλτιστη αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου ακινήτων της Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου εξακολουθεί να αποτελεί βασική πρόκληση, ενώ ο έλεγχος για τη μεταβίβαση επιπλέον ακινήτων περιουσιακών στοιχείων αναμένεται να ολοκληρωθεί σύντομα. Η μεταβίβαση του του Ολυμπιακού Αθλητικού Κέντρου Αθηνών (ΟΑΚΑ), που συνιστούσε ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2018, θα καθυστερήσει λόγω πρακτικών περιπλοκών, οι οποίες είναι αναπόφευκτες λόγω του καθεστώτος που διέπει το εν λόγω περιουσιακό στοιχείο.

Οι αρχές διατήρησαν την επιτευχθείσα δυναμική στο θέμα της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης, όπως αντικατοπτρίζεται στην ικανοποιητική πρόοδο που έχει σημειωθεί σε αρκετές πράξεις. Η συνέχιση των προσπαθειών θα είναι καθοριστικής σημασίας για την ευόδωση των έργων. Όπως διαπιστώθηκε και σε προηγούμενες εκθέσεις, το χρονοδιάγραμμα των εμβληματικών έργων που αναφέρονται παρακάτω επηρεάστηκε από καθυστερήσεις ή παράγοντες που εν πολλοίς εκφεύγουν του ελέγχου των αρχών. Συνολικά, οι αρχές σημειώνουν συνεχή πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων (**διαρκής δέσμευση**). Ειδικότερα:

- **Ελληνικό (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2018):** Ενώ η διαδικασία υποβολής προσφορών για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας καζίνο μπορεί να καθυστερήσει λόγω παραγόντων που εκφεύγουν του ελέγχου της κυβέρνησης, οι αρχές εργάζονται για την ολοκλήρωση των λοιπών προαπαιτούμενων για τη συναλλαγή. Έχουν θεσπίσει παράγωγη νομοθεσία για το μητροπολιτικό πάρκο και για την οριοθέτηση ζωνών ανάπτυξης και πολεοδόμησης, ενώ έχει επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών για τη διαίρεση του Ελληνικού. Παράλληλα οι αρχές βρίσκονται σε διαδικασία λήψης μέτρων για την ολοκλήρωση των λίγων εκκρεμών

θεμάτων σχετικά με τη μετεγκατάσταση των υπόλοιπων δημόσιων και ιδιωτικών χρηστών και τη διαδικασία νομιμοποίησης και κατεδάφισης των κτιρίων.

- **Μαρίνα Αλίμου (ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2019):** Στις 26 Ιουνίου 2019, το Ελεγκτικό Συνέδριο ενέκρινε τη διαδικασία υποβολής προσφορών. Η καθυστέρηση στο οικονομικό κλείσιμο της συναλλαγής οφείλεται κυρίως στον χρόνο που χρειάστηκε για τη διαδικασία δέουσας επιμέλειας από τις τράπεζες, η οποία απαιτείται για τη χρηματοδότηση της συναλλαγής.
- **Ελληνικά Πετρέλαια (ειδική δέσμευση για τα μέσα του 2019):** Μετά την αποτυχία της προγραμματισμένης εκποίησης της πλειοψηφικής συμμετοχής, το οικονομικό κλείσιμο υπόκειται αναπόφευκτα σε σημαντικές καθυστερήσεις. Η αναθεωρημένη δομή και το χρονοδιάγραμμα θα πρέπει να προσδιοριστούν με γνώμονα την καλύτερη εμπορική και στρατηγική αξία για την Ελλάδα. Οι αρχές δεν έχουν ακόμη αποφασίσει σχετικά με την προσέγγιση, ενώ αναμένεται πλέον ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα έως τα τέλη Μαρτίου του 2020.
- **Πώληση του 30 % του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019):** Ο διαγωνισμός προχωρεί ικανοποιητικά. Στις 31 Ιανουαρίου 2020, το διοικητικό συμβούλιο του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) προεπέλεξε εννέα επενδυτικά σχήματα τα οποία εισέρχονται στη Φάση Δεσμευτικών Προσφορών, δρομολογώντας έτσι την εν λόγω φάση. Η οριστικοποίηση της συναλλαγής από οικονομική άποψη αναμένεται πριν από το τέλος του έτους.
- **Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019):** Τον Νοέμβριο του 2019 εγκρίθηκε η αναγκαία νομοθεσία για τη μερική διάσπαση της εταιρείας και την εκποίηση ολόκληρης της συμμετοχής του ΤΑΙΠΕΔ σε αυτήν (65 %). Στις 9 Δεκεμβρίου 2019 εκκίνησε η διεθνής διαγωνιστική διαδικασία για τη ΔΕΠΑ Υποδομών, στο πλαίσιο της οποίας το ΤΑΙΠΕΔ και τα Ελληνικά Πετρέλαια ενεργούν από κοινού ως πωλητές (προσφέροντας το 100 % του μετοχικού κεφαλαίου της ΔΕΠΑ Υποδομών). Η διεθνής διαγωνιστική διαδικασία για την πώληση του 65 % του μετοχικού κεφαλαίου της ΔΕΠΑ Εμπορίας εκκίνησε στις 23 Ιανουαρίου 2020.
- **Εγνατία (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019):** Η σύμβαση παραχώρησης μεγάλης διάρκειας για την Εγνατία Οδό χαρακτηρίζεται από συστηματικές καθυστερήσεις και προβλήματα, που μαρτυρούν έλλειψη ενστερνισμού. Οι αρχές έχουν τονίσει ότι είναι αποφασισμένες να προβούν στην εν λόγω συναλλαγή. Μετά την τελευταία έκθεση ενισχυμένης εποπτείας, τέθηκαν σε λειτουργία τρεις σταθμοί μετωπικών διοδίων, ενώ στα θεσμικά όργανα παρασχέθηκε λεπτομερής οδικός χάρτης, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση όλων των απαιτούμενων εκκρεμών μέτρων έως τα τέλη Μαΐου του 2020. Η εφαρμογή του οδικού χάρτη έχει αρχίσει και θα είναι βασικό να αξιοποιηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί και να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα εγκαίρως, αρκετά πριν από την αναθεωρημένη προθεσμία για την υποβολή δεσμευτικών προσφορών (26 Ιουνίου 2020).
- **Περιφερειακοί λιμένες (ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019):** Οι αρχές είναι θετικές όσον αφορά την παροχή ευελιξίας σχετικά με τη δομή της πράξης ιδιωτικοποίησης (δηλαδή υποπαραχώρηση ή πώληση των μετοχών) ώστε να καταστεί

δυνατή η επιλογή της βέλτιστης δομής της πράξης ιδιωτικοποίησης για κάθε λιμένα. Η σχετική τροπολογία εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 12 Φεβρουαρίου, ενώ το ΤΑΙΠΕΔ άρχισε τη διαδικασία πρόσληψης εξωτερικών συμβούλων για την πώληση μετοχών σε τέσσερις λιμένες.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Οι αρχές λαμβάνουν μέτρα ώστε να σημειωθεί πρόοδος στην ψηφιακή διακυβέρνηση, η οποία είναι από τις λιγότερο προηγμένες στην ΕΕ. Παρά κάποιες καθυστερήσεις, αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τα τέλη Μαρτίου 2020 μια νέα «Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού», η οποία θα περιλαμβάνει έργα για τη δημόσια διοίκηση, καθώς και μέτρα για τη βελτίωση των ψηφιακών επιδόσεων συνολικά. Η σαφήνεια όσον αφορά τους ρόλους και τις αρμοδιότητες στο πλαίσιο της διοίκησης θα είναι καίριας σημασίας για την αποτελεσματική υλοποίησή της. Σημειώνεται πρόοδος σε σημαντικά έργα, όπως π.χ. η δημιουργία ενιαίας πλατφόρμας (gov.gr) για τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες, που ενισχύει τη διαλειτουργικότητα των δημόσιων συστημάτων, και η απλούστευση και ψηφιοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τους πολίτες. Η περαιτέρω απλούστευση των διαδικασιών που επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις θα αποτελούσε επίσης προτεραιότητα για την Ελλάδα.

Ο διορισμός μόνιμων γραμματέων στη δημόσια διοίκηση προχωρεί, ενώ ξανάρχισε η διαδικασία επιλογής διευθυντών. Σύμφωνα με τις αρχές, οι διορισμοί σε θέσεις μόνιμων γραμματέων αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί έως τα τέλη Μαρτίου του 2020, ενώ οι θέσεις διευθυντών αναμένεται να έχουν πληρωθεί έως τα τέλη Αυγούστου του 2020. Θα είναι βασικό να εξασφαλιστεί ότι με τις σχεδιαζόμενες νομοθετικές τροποποιήσεις με αντικείμενο μελλοντικούς διορισμούς διευθυντών και προϊσταμένων τμήματος διασφαλίζεται ο ρόλος του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) στη διαδικασία.

Οι αρχές έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά την καθιέρωση ανοικτής διαδικασίας επιλογής για θέσεις ανώτατων διοικητικών στελεχών σε φορείς του δημόσιου τομέα ⁽¹⁰⁾, η οποία αναμένεται να τεθεί σε ισχύ έως τα τέλη Μαΐου του 2020. Η εφαρμογή μιας ανοικτής διαδικασίας επιλογής ως συνήθους πλαισίου για τους εν λόγω νομικούς φορείς θα είναι καθοριστικής σημασίας για την ενίσχυση της επαγγελματικής τους διαχείρισης και θα αποτελέσει σαφές μήνυμα περαιτέρω αποκομματικοποίησης της δημόσιας διοίκησης. Σε περίπτωση που ορισμένοι φορείς δεν υπαχθούν στο σύνηθες πλαίσιο, διότι θα πρόκειται για συγκεκριμένους ρόλους δημόσιας πολιτικής, θα ήταν δικαιολογημένο να διατηρηθούν οι εξαιρέσεις στο ελάχιστο δυνατό, βάσει σαφών κριτηρίων, και να διασφαλιστεί ότι το πλαίσιο προβλέπει την αποτελεσματική διαχείριση των εν λόγω φορέων.

Οι αρχές συνέχισαν να σημειώνουν πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη στρατηγικής διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, ενώ η πλειονότητα των ψηφιακών οργανογραμμάτων και των περιγραφών καθηκόντων, που συνιστούν ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019, έχει ολοκληρωθεί. Ωστόσο, ορισμένοι μεγάλοι φορείς [μεταξύ των οποίων ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)] πρέπει να συμπεριληφθούν πλήρως στην εν λόγω διαδικασία, η ολοκλήρωση της οποίας ως τα τέλη Απριλίου του 2020 αποτελεί προτεραιότητα για τις αρχές. Το σύστημα κινητικότητας και η αξιολόγηση των επιδόσεων έχουν παγιωθεί σε όλες τις δημόσιες διοικήσεις, ενώ προγραμματίζονται προσαρμογές για την περαιτέρω βελτίωση

⁽¹⁰⁾ Στην Ελλάδα οι εν λόγω δημόσιοι φορείς αναφέρονται ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

της αποδοτικότητάς τους. Τον Οκτώβριο του 2019 οι αρχές έθεσαν σε εφαρμογή ένα πλαίσιο που επιτρέπει στους δημόσιους φορείς να συνδέουν κάθε κάτοχο θέσεων εργασίας με συγκεκριμένη περιγραφή της θέσης εργασίας, δημιουργώντας έτσι σύνδεσμο με την Ενιαία Αρχή Πληρωμών. Οι αρχές θα πρέπει να μεριμνήσουν για την πλήρη συμμόρφωση με το εν λόγω πλαίσιο έως τα τέλη Απριλίου του 2020.

Οι αρχές σχεδιάζουν να βελτιώσουν το σύστημα επιλογής προσωπικού και να καθιερώσουν συνεκτική προσέγγιση για τον εξορθολογισμό του συστήματος επαγγελματικής κατάταξης. Έχει συσταθεί επιτροπή για την αναθεώρηση του νόμου για το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) με στόχο την απλούστευση και την επιτάχυνση των διαδικασιών πρόσληψης. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν σημαντικό η προγραμματισμένη αναδιοργάνωση του ΑΣΕΠ να ενισχύσει και την ικανότητά του να αναλάβει αποτελεσματικά τις νέες αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί, όπως είναι η επίβλεψη της επιλογής επιτελικών στελεχών στη δημόσια διοίκηση.

Οι αρχές έχουν επιβεβαιώσει την πρόθεσή τους να θεσπίσουν, έως τα μέσα του 2020, νέο νόμο κωδικοποίησης για τον Κώδικα Εργατικού Δικαίου και τον Κώδικα Νομοθετημάτων Εργατικού Δικαίου, σύμφωνα με την ειδική δέσμευση. Οι αρχές έχουν αναλάβει ισχυρή δέσμευση όσον αφορά την πρωτοβουλία αυτή, καθώς θεωρούν ότι η διαδικασία κωδικοποίησης αποτελεί ευκαιρία διεξοδικής επανεξέτασης του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Στο πλαίσιο αυτό χρήσιμες θα είναι ορισμένες νομικές διατάξεις του νόμου για το Επιτελικό Κράτος, συμπεριλαμβανομένης της επανασύστασης της Κεντρικής Επιτροπής Κωδικοποίησης, ενώ θα είναι σημαντικό να διατεθούν επαρκείς πόροι για το έργο αυτό λόγω της πολυπλοκότητάς του.

Οι νέες διατάξεις του νόμου για το Επιτελικό Κράτος όσον αφορά την καλή νομοθέτηση άρχισαν να ισχύουν τον Ιανουάριο του 2020 και αναμένεται να βελτιώσουν την ποιότητα της νομοθεσίας και να μειώσουν σημαντικά τις μη συναφείς τροπολογίες και τις τροπολογίες της τελευταίας στιγμής. Το νέο πλαίσιο περιλαμβάνει συνολικές εκτιμήσεις επιπτώσεων, τυποποιημένες δημόσιες διαβουλεύσεις και ενισχυμένο έλεγχο ποιότητας, ενώ θα παρέχεται σχετική επιμόρφωση σε επιλεγμένο προσωπικό. Η πρωτοβουλία έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει σε μεγάλο βαθμό τη σαφήνεια και τη συνοχή της νομοθεσίας, με θετικές επιπτώσεις στο επενδυτικό κλίμα, ενώ κρίσιμη σημασία θα έχει η πλήρης εφαρμογή της. Ο νόμος περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων τελικής υπογραφής σε μη πολιτικό επίπεδο που τέθηκαν σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2020. Μετά την εφαρμογή της, εκτιμάται ότι περίπου το 80 % όλων των αποφάσεων που λαμβάνονται σε κάθε υπουργείο θα υπογράφονται πλέον σε επίπεδο Γενικού Διευθυντή.

Η πρόσληψη μόνιμου προσωπικού συνεχίζεται σύμφωνα με το σχέδιο στελέχωσης, ενώ η αυξητική τάση του έκτακτου προσωπικού έχει επιβραδυνθεί και το επίπεδο αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω κατά τη διάρκεια του 2020. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία, ο αριθμός των μόνιμων υπαλλήλων που προσελήφθησαν το 2019 ήταν σημαντικά χαμηλότερος από τις αποχωρήσεις, που οφείλονταν κατά κύριο λόγο σε συνταξιοδότηση. Ο αριθμός των έκτακτων υπαλλήλων αναμένεται να μειωθεί το 2020, μετά την προγραμματισμένη μετατροπή των έκτακτων καθηγητών και των υπαλλήλων του προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι σε μόνιμες θέσεις, σύμφωνα με το πρόγραμμα προσλήψεων. Σε επιχειρησιακό επίπεδο, οι αρχές σχεδιάζουν μέτρα για την ενίσχυση της δυναμικότητας παρακολούθησης και καθοδήγησης όσον αφορά τους έκτακτους υπαλλήλους.

Ενώ οι νέες μισθολογικές διατάξεις προκαλούν ανησυχίες σχετικά με την ακεραιότητα του ενοποιημένου μισθολογίου, έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την ενίσχυση του

κεντρικού ελέγχου επί του μισθολογίου και των διαδικασιών πρόσληψης. Με ορισμένες νομοθετικές τροπολογίες έχουν καθιερωθεί περαιτέρω εξαιρέσεις στο ενιαίο μισθολόγιο, ιδίως όσον αφορά τα επιδόματα. Προκειμένου να διαχειριστούν τους κινδύνους που απειλούν την ακεραιότητα του μισθολογίου, οι αρχές αποφάσισαν, ως πρώτο βήμα, τη σύσταση διυπουργικής επιτροπής με εντολή να διασφαλίσει τη συνολική συνοχή και να ενισχύσει τον έλεγχο, ενώ εξετάζονται πρόσθετα μέτρα που θα συμβάλουν στον περαιτέρω περιορισμό των κινδύνων. Θετικό στοιχείο αποτελεί, από την άλλη πλευρά, η πρόσφατη πρωτογενής νομοθεσία για την αναδιοργάνωση της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών, η οποία κατέστησε δυνατή την υλοποίηση ενός έργου πληροφορικής που καθυστέρησε πολύ καιρό και το οποίο αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου και πλήρως ψηφιοποιημένου συστήματος μισθοδοσίας για όλους τους υπαλλήλους της γενικής κυβέρνησης. Οι αρχές εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο θα προχωρήσουν στην εφαρμογή της τελικής φάσης της εν λόγω μεταρρύθμισης, κατά την οποία θα ανατεθεί στην Ενιαία Αρχή Πληρωμών και η εκκαθάριση όλων των μισθών.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η σταδιακή μετάβαση στην υποχρεωτική ηλεκτρονική υποβολή και επεξεργασία των νομικών εγγράφων προχωρεί, αρχής γενομένης από τη διοικητική δικαιοσύνη. Πρόκειται για ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2019. Δεδομένης της πολυπλοκότητας του έργου, είχε συμφωνηθεί προηγουμένως ότι η πλήρης εφαρμογή σε όλα τα δικαστήρια έως τα τέλη του 2019 δεν είναι εφικτή από τεχνική άποψη και ότι η υλοποίηση της δέσμευσης επρόκειτο να αξιολογηθεί με βάση την πρόοδο της δεύτερης φάσης του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων, ενώ η πλήρης εφαρμογή θα λάβει χώρα εντός περιόδου 36 μηνών από την ενεργοποίηση της σχετικής σύμβασης.

Οι αρχές προχωρούν με κάποια καθυστέρηση στην πρόσκληση υποβολής προσφορών για τη δεύτερη φάση του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων: πρόκειται για ειδική δέσμευση για τα τέλη του 2020. Μετά από ορισμένες καθυστερήσεις που οφείλονται σε αλλαγές της εσωτερικής διακυβέρνησης, οι αρχές δεσμεύτηκαν να τη δημοσιεύσουν σύντομα. Δεδομένων των συσσωρευμένων προηγούμενων καθυστερήσεων, η πλήρης εφαρμογή της δεύτερης φάσης του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων δεν είναι τεχνικώς εφικτή εντός της αρχικής προθεσμίας (μέσα του 2020). Συνεπώς, είναι δικαιολογημένο να αξιολογηθεί η υλοποίηση της δέσμευσης βάσει της ολοκλήρωσης της σχετικής διαδικασίας υποβολής προσφορών, μέχρι τα τέλη του 2020, και βάσει ενός σχεδίου εφαρμογής 36 μηνών για την ολοκλήρωση του έργου, το οποίο προβλέπεται επίσης στο σχέδιο φακέλου του διαγωνισμού.

Μετά τη θέσπιση ορισμένων τροπολογιών, εφαρμόζεται σταδιακά το πλαίσιο για την υποχρεωτική διαμεσολάβηση, η έναρξη ισχύος του οποίου είχε αναβληθεί δύο φορές. Η νομοθεσία που θεσπίστηκε τον Νοέμβριο του 2019 εισήγαγε ένα αναμορφωμένο πλαίσιο διαμεσολάβησης το οποίο επαναπροσδιόρισε τις κατηγορίες διαφορών που υπάγονται σε υποχρεωτική διαμεσολάβηση, το ελάχιστο κόστος της διαμεσολάβησης και ορισμένες διαδικαστικές και τεχνικές πτυχές. Η εφαρμογή της πρώτης φάσης της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης άρχισε στις 15 Ιανουαρίου 2020, καλύπτοντας ορισμένες κατηγορίες διαφορών οικογενειακού δικαίου, ενώ η δεύτερη φάση, με την οποία η διαμεσολάβηση θα επεκτείνεται στην τακτική διαδικασία σε πρώτο βαθμό, θα ακολουθήσει τον Μάρτιο του 2020.

Η νεοσυσταθείσα Εθνική Αρχή Διαφάνειας αναπτύσσεται σταδιακά, ενώ προχωρεί η εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης κατά της Διαφθοράς. Η Αρχή

προβλέπεται να είναι πλήρως επιχειρησιακά λειτουργική τον Νοέμβριο του 2020. Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης βρίσκεται σε γενικές γραμμές σε καλό δρόμο, αν και πρέπει ακόμη να εγκριθούν ορισμένες κρίσιμες αποφάσεις. Για παράδειγμα, τα νομοθετικά πλαίσια για την υπηρεσία ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων και τις υπηρεσίες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της εκπόνησης, γεγονός που συνεπάγεται περαιτέρω καθυστερήσεις συγκρότησης αυτού του κρίσιμου εργαλείου καταπολέμησης της διαφθοράς. Η στενή παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου, μεταξύ άλλων για τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος και τον εσωτερικό έλεγχο, θα είναι κρίσιμης σημασίας.

Η τροποποίηση του νόμου περί τροποποιήσεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας είναι ευπρόσδεκτη, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες ανησυχίες. Μια τροποποίηση του Ιουνίου 2019 υποβάθμισε το κύριο αδίκημα της ενεργού δωροδοκίας από κακούργημα σε πλημμέλημα. Ενώ η εν λόγω υποβάθμιση καταργήθηκε σταδιακά τον Νοέμβριο του 2019, θα επηρεάσει ορισμένες εκκρεμείς υποθέσεις (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την έκθεση χώρας για το 2020). Οι ελληνικές αρχές συγκρότησαν επιτροπή με σκοπό την εφαρμογή, μέχρι τα τέλη του 2020, των υπόλοιπων συστάσεων της Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς στον τομέα των ποινικών κωδίκων. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας θα λάβει καθεστώς παρατηρητή στην εν λόγω επιτροπή.